

FOGLALAT: Magyarország és Erdély; budapesti napló: egy hírlap vándorlása keletre és vissza, mozealmak a „Kelet népe“ ügyében, a „Világ“ átvilágosságát terjeszt, fontos irodalmi újdonság, baleset, játékszini krónika; 'sa.t.; *Alai jmege*: Kassa város tisztújítása, izraeliták elleni folytonos méltatlankodás, rozgonyi lövészintézet; 'sa.t.; *Szabolcs megye*: tisztújítás-hírdetés, helytartósági intézvény a szolgabírák szaporítása iránt, rendelkezés az országgyűlési költségek beszedésére, besorozott újonczok száma; 'sa.t.; *Ungary*: tisztújítás-hírdetés, kettős-javadalmi ügy, időjárat; 'sa.t.; Lázár János; értesítés a kisdudovó oktatókat kepező tolnai intézetről; ezáfolat M. Túr jelen műveltségi állapotjára; ipar- 's' tőzserűgy; 'sa.t.) Spanyolország (új zavar Barcelonában; az allucemasi zendülők folyvást makacsodnak; 'sa.t.) Anglia (választási adatok; veszélyes népszámítás; 'sa.t.) Franciaország (Toulouseba számos katonaság küldetett; 'sa.t.) Külföldi elegybir. —

Magyarország és Erdély.

× A pesti tudom. Egyetemnél jövő 184 $\frac{1}{2}$ évre mind a négy tudományosztályi karnál megtörtént a dékán-választás f. jul. 25kén, mellynél fogvást a hittani kar dékánja lett idős Szabó János a zsidó 's' ezel rokon nyelvek 'st. k. tan., a jogtanié: Jurjevich József a statist. 's' bányász-törvényt. a' gyógytanié: Bugát Pál m. akad. tag, a' bölcs. karé: Horvát István magyar nyelv r. k. tan. 's' a' Széchenyi-országos könyvtár örje megmaradt. Az orvos-karnál oktatói segédékké lettek: Halász Gejza orvos-gyakorlati a' növendék- orvosoknál, Kovács Andor sebészi — Gárdos bábasági — Mészáros szemészi — végre Cirbus orvosgyakorlati segédé a' növendék-sebészeknél.

Budapesti napló. Napjainkban mindenki utazik; a' vagyonos kényelemmel 's' gazdagul, a' szűkölködő pedig szegényül, 's' gyakran meg- esik, hogy az utóbbi ismeretekkel gazdagulva tér vissza, míg az előbbi csak hasztalanul fecserli el idejét, erejét 's' pénzét; ez ellen azonban nehéz szól- ni, mert ez a' világ főállása óta mindig így volt, 's' ezentul is hihetőleg így fog menni, meddig t. i. a' dúsgazdagokat unalom, 's' a' szegényeket tanulási és tapasztalási vágy országokról országokra hajlja. De most, csodálatos szá- zadunkban, még élettelen tárgyak is tapasztalási utazásokat kezdenek tenni, mikép azt legujabban az Athenaeum junius 3kai száma tevé. A' folyóirat boríté- kára ugyanis a' magyar czimzet után egyik sarkon Athen. a' másikon pedig Rohonc vala nyomatva, mikép azt minden hírlap-borítékon láthatni, termé- szetesen illető változtatásokkal a' helyre 's' lapok czimére nézve. De mi törté- nt? Rohonc német neve Rechnitz, 's' e' szerint Rohonc a' német posta- abroszon nem fordul elő, a' kérdéses lapot tehát bona fide Budárol Bécsbe, mint kellett, onnan azonban Athenbe (Görögország- ba) utasították, vélvén, hogy onnan, mint legközelebb postahelyről az- tán majd elküldik a' görög falunak vélt Rohoncba. Azon szerencsétlen pél- dány tehát Triesten által Athenbe utazott, 's' még a' vesztegintézetit lyuggatást és füstölést is kiállta, most pedig így meglyuggatva visszaérkezett Athené- ből Pestre, hogy valahára mégis kezeibe juthasson a' rohonci (T. y. G. la) elő- fizetőnek, ki elég sokáig kényszerült e' példányra várakozni, melly majd sok szépet szólhatna utazási tapasztalásiról, ha beszélni tudna, mi annál érdekesb lenne, mivel illy olesón olly nagy utat tenni, valóban nem mindennapi dolog. — Mult számunkban említők már, hogy a' „Ke- let népe“ több elmét hozott mozgásba, 's' hogy három hazánkba ir az abban meg- pendített tárgyról, most azonban ezek száma, tudunkra, már ötre szaporod- dott, 's' 2 már sajtó alá menőben van, a' egyik Z—től, a' másiknak szer- zője pedig „Egy a' kelet népe közül.“ A' másik 3 Pesten készül, szerzőik, Kossuth Lajos uron kívül, mint halljuk: Eötvös József b. és Kuthy Lajos uu. Ezenkül hir szerint, hazánk több részében szinte több toll foglalatoss e' nagy fontosságú tárgy fejtegetésével, minek méltán örvendhetni, mert tanujele, hogy békés haladásunk iránt több jeles elme viselletik tettegi részvétellel, 's' így a' köl- csönös eszmecsere minden ügynek fölvilágításul szolgálhat. — Időszaki saj- tónkon némi változás történendik, a' „Közlemények“ megszűnnek, egyetlen ma- gyar divatlap lenni, mert Garay János a' „Regelő“ folytatására a' legf. en- gedélyt szerencsés volt megnyerni, 's' így ezen több évig kedvelt divatlap ujult erővel 's' kitelhető kül és bel csinnal ismét meginduland. A' szerkesztő és író- társai mindent elkövetendek, hogy ez első szépliteraturai folyóirat hölgyeink kívánatának lehetőségig megfelelhessen. — A' „Világ“ legközelebbi számában azon ohajtás fejeztetik ki: bár a' hírlapokban, 's' többi közt e' helyen is, minden irodalmi újdonság köztudomásra juttatnék, miáltal a' magyar irodal- mi haladás egyik visszatartó akadályá leend elgördítve. Ezen nem alaptalan meg- jegyzés némi kis csipősséggel van kísérve lapjainkra nézve, mellyre szabad legyen kissé mosolyganunk, mert épen a' „Jelenkor“ az első politikai lap, melly ugyan-e' helyen több év óta majd minden nevezetes irodalmi újdonság- ra siet a' t. közönséget röviden figyelmeztetni, mikép azt tudni fogják azok, kik lapjainkat olvassák. Azért méltán kérjük 's' kívánhatjuk a' Világtól, hogy ha világítani akar, ne legyen pisla, hanem igazságos, 's' ne homályosít- gassa vagy árnyékolgassa e' pontra nézve a' Jelenkornak eddigi, habár kis- ded, de még is némi érdemvilágát. Suum cuique. Hogy azonban terje- dedés előfizetési hirdetésekkel politikai lapok nem tölthetik el az olvasók 's' előfizetők rövidségire, más érdekes eseményeknek szánt hasábjait, azt hihetőleg nem szükség hosszúság okokkal támogatni. Valamint néhány év óta, ugy ezentul is, mindenkor figyelmeztetni fogjuk röviden a' t. közönséget e' helyen olly megjelenendő munkákra, miknek cziméről 's' tartalmáról az illető szerzők által értesítettünk, 's' megjelenésük után egy pár sorral újra megem- litendjük azokat, mellyek e' végre szerzőik által hozzánk beküldetnek, mint említettük eddig is a' beküldötteket, habár tanárkoszorú nyerési értekezések voltak is. E' szerint tehát a' „Világ“ ban főlshóllat L. ur bátran „szemünkbe tekinthet“, akármikor, mint mi akármik v. akármik világ fiának, ha ebben épen mulatsága vagy kedve telik. Illy ártatlan örömtől nincs okunk öt visszatartóz- tatni, ámbár mi olly sok embernek tekintettünk már szemébe, hogy illyesek- ben tán csak akkor bírnak egy kissé gyönyörködni, ha a' szemek szép hölgy-

nek sugar szemöldei alól mosolygnak reánk, vagy egy köztisztelendő hazafiéi alól. Mult hetfőn Károlyi György gr. palotája közelében egy börrrel rakott szeker mellett haladván el egy más kocsi, a' lovak a' szekérről lecsúszott marha- börről megirtóznán a' kocsit elragadták 's' egy viselős-aszszonyt elgázoltak, kit azonnal kórházba kelle vinni. A' kocsis is tetemesül megsérült. — A' mult héti rekkenő hőséget, melly szőlőben 's' gyümölcsben nagy kárt okozott, kissé hűvös napok válták föl, melly hirtelen légváltozás több meghűlési bajt szült. — Lánchidunkon igen szorgalmasan dolgoznak 's' darab idő óta éjjel is majd sza- kadatlanul hallhatni hatalmas döngésit a' ezölöpverő erőműveknek. A' pesti zárgát már majd egészen kész 's' a' folyamban föllállítandó 2dik zárgát is el fog készülni a' tél bekövetkezése előtt. Fővárosunkba majd minden héten több vagyonos angol utazó érkezik, kik Paget és Pardoe jeles munkáik után közelebb vágnak szép hazánkkal megismerkedni, mellyet mi magunk is jobbadán olly kevésse ismerünk. Mult évben egy igen jeles képgyűjtemény jelent meg már Londonban, melly hazánk legkiesb vidékinek egy részét igen híven ábrázolja, 's' megérjük bi- zonyosan nem sokára, hogy hazánk szorosb 's' kimerítőbb ismertetését angol munkákból kell majd olvasnunk. E' visszás körülményen azonban bajos segit- nünk, mert az angolok akkor utaznak, midőn nincs elég pénzök honn fénye- sen élhetni, míg mi csak akkor utazhatnánk, ha sok pénzzel bírnánk, mi a' ma- gyarul irni szeretőknel vajmi ritkán szokott megtörténni. — Hideg dunafürdőink ismét egygyel szaporodtak, most tehát már 4 illy egészség-frisítő intézetünk van a' Duna medrében, 's' azonkül két uszóiskolánk, mellyből egy tanuló ifju- nak sem kellene elmaradni, kinek erszénye e' csekély áldozatot elbirja, mert e' testgyakorlat hatalmasul edzi a' testi erőt, ez pedig rendesen a' lelki bátor- ságot is elő szokta mozdítani, melly körülmény az elpuhultság mostani szá- zadában igen is nagy figyelmet érdemel. — Heckenast pesti könyvtáros a' „Köz- hasznu ismeretek tára“ pótlék-köteteit készü kiadni, 's' e' végre már czélsze- rü intézkedéseket indíta meg. E' vállalat igen korszerű ugyan; de szabad le- gyen iránta mégis némi kis megjegyzést tennünk. Az első 12 kötet megjelen- te óta mind találmányi, mind történeti és általános tudományi tekintetben olly meszsze haladt a' világ, hogy az előbbi 12 kötetnek majd minden czikke pótlásra várakozik, mikép azt a' német „Conversations-Lexicon“ is eléggé ta- nusítja. Ezenkül azonban hazánk azóta minden tekintetben annyira fejlődött és haladt, hogy az első 12 kötet most már alig felelhet meg állásunknak. Vé- leményünk szerint tehát czélszerűbb lenne egészen új kiadást eszközölni, 's' a' 12 kötetet kurtítani, hol a' tárgy érdeke engedi, 's' bővíteni, hol azt a' viszonyok 's' kifejlések kívánják. Ez új vállalat alig lenne költségesb a' terjedelmes pótlék- kötetek kiadásánál, 's' jeles egészet fogna képezhetni, mellynek hiányát mé- lyen érzik azok, kik rokontárgyu német munkákat nem használhatnak, és azok is sajnosan nélkülzik, kik teljes használatát élvezhetik az illy külföldi mun- káknak, mert ezek fájdalom! még Otaheiről is többet foglalnak magokban, mint hazánkról, és így soha nem válhatnak nálunk olly közhasznuakká, mi- kép azt sokat igénylő czimjök után mindenki méltán várhatja. Továbbá, igen kívánatos, miszerint a' megjelenés igen olcsó füzetekben történjék, hogy azt minél több kevés módu is szerezhesse meg. — Jósika Miklós „Zrinyi“ 3 kö- tetü regényét rövid idő mulva bevégezendi, 's' így tisztelőji, hihetőleg már jö- vő év elején, ismét új kedves olvasmányt nyerendnek. — Nemzeti szinpadun- kon f. hó 23ikán a' hirdetett „Borgia Lucretia“ helyett „Romeo és Julia“ dalj. 4 felv. adaték; apró falragaszok értesíték ugyan a' közönséget e' rögtön tör- tént változtatásról; de igen czélszerű lenne az illy baleseteket nyomtatott céd- dulák által egyszermind a' játékszini cédulák rendes előfizetőivel is tudatni lakjaikon, mert főkép a' hölgyek nem igen szoktak az utcai falragaszok előtt állongani, 's' igen kellemetlenül lepetnek meg, midőn mesziről színházba fáradnak, 's' a' várt érdekes mutatvány helyett aztán némi régiségek látásá- ban kell unatkozniok; 24ikén bérszünettel Lendvayné jutalmára másodsor „Saint-Georges lovag“ dráma 3 felv.; Egressy játékát a' czimszerepben kivé- ve, ez előadás hanyagabb volt az elsőnél, 's' különösen Lendvayné igen ked- vetlenül játszott; 25ikén „Tündérvilági lyány“, bohózat 3 felv., Székfy Wur- zel Fortunát szerepében lépett föl 's' tetszést nyert, mit mind játéka, mind szavalása meg is érdemelt; 26ikán királynénk ő fels. névnapja ünnepiesíté- sire a' szinterem pompás kivilágításával „Idegenő“ szinj. 5 felv., Déryné Liza szerepében lépett föl; 27ikén „Borgia Lucretia“ dalj. 3 felv.; a' czimszere- pet Carl Henriette mint vendég éneklé; 28ikán „Angelo, Padua zarnoka“, dráma 3 felv.; 29ikén „Pazar fősvények“ vigj. 3 felv. Gaaltól. N. I. — Kassán f. hó 19. 20. és 21kén ment véghez e' sz. kir. város tisztújítá- sa Petrovay István, k. kincstári tan. mint kir. biztos ur elnöksége alatt. Első nap a' megüült választó-polgári helyekre szavazati többséggel nyílt ajtóknál megválasztattak: Lencz József, Pongrácz Sebest. Poma János, Demeczky Ján., Eder Fer. h. ü. Hreblay Ant. Vörös Vincez h. ü. 's' Hager Kár. Kloczko Ján. polgárnoknak (népszószólónak) ufolag megválasztott. Községi tollnokká lett: Kruesay Ignác h. ü. Választás előtt a' kir. biztos ur a' bel és kültanácsal a' székestemplomba ment szent lélek-segítség hívásul, midőn a' vérnélküli áldozat helybeli lelkész kanonok és apát König János mutatta be. Második nap

ismét nyílt ajtóknál tanácsnokokká választottak: Baranyay István h. ü. Tomka Miklós 's Ujházy Lajos. Ezután a' helyettesített tisztviselők ujjal, többnyire mind megválasztottak 's a' tanácsnokokká v. tisztviselőkké választás által megürült választó-polgárok helyébe választottak: Papp József, Török Sámuel h. ü. Kolbay Mátyás 's Huber Mihály. Ennek végzetével a' jegyző-hivatalbeliek zárt ajtóknál választotta meg 's e' választás az ajtó kisméti felnyitásával a' számosan összegyűlt fényes közönség előtt nem is hirdettetvén ki, csupán hiteles halomás után irhatom, hogy főjegyző: Rimanóczy Ferencz; első al: Gönczy Gábor h. ü. 2dik: Várjon Gábor h. ü. 3dik napon a' főbíró-polgármester-és kapitány-választás megint zárt ajtóknál történt, min csudálkozott mindenki annál inkább, mivel sok városinkban már mielőtt az olly kívánatos nyilvánosság valahára valóság kezdett volna lenni, csupán a' község tagjai választottak zárt, a' többi tisztviselő pedig mind kivált a' három fő, nyílt ajtóknál 's így a' legnagyobb nyilvánossággal 's ime itt, nagy rész megfordítva történt. Wirkner Károly köz szeretet-'s tiszteletben álló tanácsnok 's volt derék polgármester a' közönség általános sajnálkozására, mind a' főbírói, mind polgármesteri hivatalrai kijelöltetést megköszönvén, a' sok érdemű volt főbíró Fedák János nevezetes szótöbbséggel ujjal megválasztott. Polgármester lett: Farkas Sándor, kapitány: Goczigh József, ki eleinte megválasztásáért egészen legköszönt ugyan, de azt utóbb elvállalta. Ezután tiszteletbeli jegyzőknek 's ügyvédeknek többen nevezettek ki. Nagy Pál pedig tiszteletbeli fő ügyész. Az eskü-letétel után a' kir. biztos a' bel és kül tanácsos a' székestemplomba sietett, hol König János apát üdvözölő jeles magyar beszédet tartott az ujjal választott főbíróhoz, kit a' község a' templomtul haza kísérvén, itt annak nevében Krucsay Ignác tollnok által, még a' németek botránykozására is, németül köszöntetett. Több érdemes tisztviselő és polgár, jelesül Demeczky Lajos, választott polgár, 's mult országgyűlésen városunk köz szeretetét 's méltánylását megnyerte jeles követ, ámbátor az egész nemes tanács 's község minden kivétel nélkül forrón ohajtotta, semmi hivatalra nem emeltetett, mit a' bel 's kül tanács, 's minden rendű lakosság ritka megilletődéssel vett; Wirkner Károly és Demeczky Lajos urak a' köz részvét, szeretet 's tisztelet bizonyosságul 's valódi érdemeik elismerésül szövevényesen nevezetes többség, még a' dologban nem érdekesült egyedek is elgütlelték; pedig a' jelen tisztújítástól sok szép eredményt várt mindenki. A' jegyzőkönyv f. h. 26án fog meghitelesített, reméljük, hogy eredménye az illetők által, egész valódiságában közre tetetik. Hisz a' 19ik században élünk. Izrael. Adler József ékszerárus boltja, jóllehet már másodszer is érkezett annak felnyithatására felsőbb helyről engedelem, 's ámbár a' n.m.k. helytartótanács intévénye sikerítését azonnal parancsolja a' városi nemes tanács által még mai napig sem nyitattott - fel, ugyan minek vannak tehát törvényink? minek felsőbb hatóságink? Ezen makacs ellenszegülés valóban szigorú vizsgálatra 's fenyítetésre volna méltó. — A' sz. lászlói gyapjувásár átalján véve a' köz várakozásnak nem felelt meg. A' péter-páli herláni tánczvigalmak igen népesek 's fényesek valának, furdóvendég nagy számmal. — Rozgonyban Kassa mellett az ottani földesuraság részvétéből még tavaly keletkezett 's az idén rendbe hozott lövészintézetben f. h. 22kén tartatott az első lövészet. Két - három nap óta nálunk jobbadánesik 's a' levegő úgy meghűlt, hogy jul. 24kén egy helyen levén, a' kandallóban rakott tűz igazán beillelt; mint hallani Szepességen a' jégeső nagy károkat tett. K. L.

Ungvár nyárhó 19én: Mai napon tartott kisgyűlésünkben olvastattott föl főispánunknak a' tisztújítás határnapját nyárutó (aug.) 9ikére, 's az e' tekintetből szükséges rendelkezések végett az évnegyedes közgyűlést ugyanazon hó 6ikára kitűző rendelete; minek következtiben bevett ősi szokás szerint szomszéd Zemplény, Zabolcs és Bereg megyék ez ünnepélyre meghívati rendeltették. — Zala-megyének egyházi kettős jóvadalmat illető körlevele nálunk — azon okból, mert a' felségnek joga van az egyházi megürült javak jövedelméről három évig rendelkezni — vizshangra nem talált. — A' mult országgyűlésen alkotott VII. VIII. IX. X. és XXI. rendőri törvényeket szolgabiráink e' napokban oszták ki helységenkint. — Megyénk börtönében egy magányosan bezárt gonosztévő néhány napi egyedülségét ön felakasztással végezte. — Időjárásunk kitűnő bélyege a' szárazság, mely nemesak őszi és tavaszi veteményinket rongálta tetemesül meg, de még a' marhatakaromány - beszerezhetős reményétől is megfosztott. Eső nálunk igen ritka látvány, 's ha előkerül is, sokszor jobb lenne, ha elmaradna; az élelemszerek mindazáltal nem drágák. V. Kovács Károly. —

(Czáfolat a' Jelenkor 55dik számában M. Túr jelen mivélségi állapotjáról írt vázlatra.) Midőn a' Jelenkor 46dik számában a' m. túri gyászos esetet közlém, helyén látám lenni városunk' állását is, figyelem-gerjesztvén, néhány szóval érinteni. És soraimra többen feljajdulának, miként a' ló vad madarai a' közjők vetett lécz' zubbánására felzudulnak, és vészl sejtve hangosan zajognak. A' feljajdulat' védelmére a' Jelenkor' 55dik számában városunk' orvosa Papp Ferencz ur áll elő felszólalása által védeneczeinek hasznos szolgálatot tetheti, 's tartozása egy részét leróhatni vélvén. Mennyire lehet P. F. ur vázlata, mellynek megjelenése után ellenfeleire zajos tombolások közt ütök ki győzelmi zászlókat, hív, 's mennyire érdemel ellenvázlatom hitelt; a' következőkből kérem megítélteit, mellyek közlésére mind városunk' érdeke, mind tulajdon igazolásom kényszerít. — Néhány év előtt, az általam minap közölt gyógymód miatt, szinte egy lyány végző, szinte mostohaanya ügyelése alatt, hasonló gyászosan városunkban életét 's ekkor büntetlenül, mert nem volt senki, ki annak jövendő akadályoztatására lépést tenne, avagy csak az azt okozók megbüntetése által is, — nem emele a' kuruzsolásellen senki szót — és ime következék a' közlöttem gyászos eset, számos jobb lelkűnek fájdalmára. Én azért a' közingerültség' következtében azt közzé tenni sieték és híven közlém P. F. urnak előttem tett előadása után és szerint. Ó tehát vagy akkor vagy később nem adá híven elő az esetet, a' mint alább megmutatom. Hogy közleményem alatt nevem nem álla, sem magammal sem elvemmel nem ellenkezék, mert azt hiszem: a' nagy közönséget nem az én csekély személyem, hanem egyedül a' közlött dolog illeti; hol neve-

met tudni kívánták és szükséges volt, azt igenis tudták, tudá az ellenem felszó-laló P. F. 's általa mindenki. Nem nevétséges é tehát, midőn ő engem nevem' nyilvánítására olly hangosan szólít fel? Az eset mellékességeinek így vagy amúgy léte bizonyítgatásával (noha tudám) unalmas lenni nem kívánok, de azt szükségesnek látom megemlíteni, hogy városunk' seborvosa állítása szerint a' gyászos eset okozó aszszony Korda Zsuzsa több mint 10 év óta gyakorolja a' kuruzslást, 's azt anyjától öröklötte, 's hogy képet, a' borítal miatt sz. Antal tüze (orbáncz) borítja, valamint azt is, hogy épen nem a' szerencsétlen leány aty-jának testvére a' kuruzsló, mert Korda Zsuzsa Balog Gergelynek nem testvére. Csudálom, hogy P. F. mint főorvos nem tudja, milly száma-ak városunkban a' kuruzslók, kiknek rendes keresetmódok az ártalmas szerékkel orvoslás? 's tán több betegek vannak mint főorvos urnak. — Hát nem tudja P. F. ur, hogy Mik-esné kényesős gyógyszerével foszlott meg egy aszszonyt minap szeme világá-tól? Mi tovább városunk' állását illeti, én kimondám: miként városunkban je-lenleg is a' régi (s káros rendszer uralkodik — igazolásomra felsőbb iskoláinkat illetőleg állíthatom, hogy azok soha rosszabb lábón nem állottak, mint mostani új tanítók' tavaszon lett beállásaig, mit tanusít az is, hogy több lakosink kény-telenek valának még helyben nem végzett fiaikat meszse iskolákba vinni, mi az előtt nem történt, sőt iskolánk számita sok külföldit — és a' mi nem történtik va-la, ha: „Lelkésziük éber vigyázása mellett" iskoláink jobb lábón állanak, — ál-lításomat tanusítja továbbá iskola' n k főbb és legjobban fizetett tanítójának az 18⁴¹/₄₁ év első felében tanított tanulmányoknak közvizsgálatkor előadott 's itt közlött misége és mennyisége. *) Kérdem P. F. urat, hol ez türetik, sőt egy illy vizsgálat dús lakomával fejeztetik be, lehet é ott méltán mondani: *hogy előja-róink az értelmiséget terjeszték, és az idővel haladni kívánunk???* Vagynek ugyan szorgalmas, és az idővel haladni ohajtó tanítók is, de ezeket nem any-nyira az éber felvigyázás, mint belső önértékük lelkesíti, mert vajjon mi ösz-tönt nyerne haladásra tanítók azon iskolai fő felügyelőkötől, ki nekik minap egy iskolai szemlekor ezt mondá: „én ugyan a' józan újításnak barátja vagyok, de csak az a' baj, hogy majd eljönnek őszszel az ő szer emberei 's mit monda-nak?! — Hogy a' városunkban rég időtől fogva létezett és szükségesnek ismért 4 leányiskola a' közelebbi években, 3ra leszállított 's a' 4ben is alig fért tan-útlók egészségök vesztélyeztetésével 3ba szorítottak össze — hogy mult kemény télen iskoláink nem fűtetvén, bennök tanítani nem lehetett, — hogy egy tanítók-nak írásban kötelezett megérdemelt fizetése megkevesítettett, 's ő annak perre-li keresésére kényszerítettett, akkor midőn egy más tanító azelőtt nem létez ő adó-val terhelé önkényesen tanítványit (és ezen adónak, melly szerint a' külföldi ta-nulók 3, egy helyben lakó evang pedig, noha rendes ágybért fizet — özvegy Hné — tanuló fiaért 5 pft. fizetésre szorítottak, és melly az árván is megvétetett, a' nép ingerültsége következtében történt leszállítását említi P. F. mint hasznos egy-házi rendelet) — végre hogy 1822ben fiúiskoláinkban 600 tanuló, jelenleg pedig 400 számitatik, *éber felvigyázást, és a' kor józan szelleméveli haladást bizonyít é inkább vagy tespedést??* A' helybeli kath. iskolára milly gond van és miként van rendezve, onnan kitészik, hogy abban 12 év óta rendes tanító nincsen, és ez idő óta abban iskolai vizsgálat vagy próbatét soha sem tartatott, mi kényszeríti a' gyermekeik sorsát jobban szivükön viselő születek, gyermekeiket vagy a' ref. iskolába, vagy kik ezt meg nem nyerhetik, meszse iskolákban taníttatni, mert iskolás és nem játszás végett kívánák gyermekeiket iskolába küldeni. Mint tö-rekednek ref. lelkésziük (kiknek főfeladatjuk a' népet szónoklat által oktatni) ren-deltetésüknek megfelelni, legbiztosabban megítélhetné azon idegen, ki egyhá-zunkba szónoklat alatt lépne, holott mély csendet tapasztalna, igenis mély csen-det, mert a' nép aluszik! Regibb időkben egyházunk nem fogadható be a' belé-sietőket, és egy másiknak szüksége forga szóban, jelenleg az egy is nagy ünne-pekén is igen bő. Olvasó társaságot is említi Túron létezni P. F. ur, de hogy illyes mi kéteznék, bátran tagadjuk, mert hogy két három személy költségkimelésből egyesült erővel hozat meg két 's több hírlapot, és azt sorra olvassák, még nem olvasó társaság, — de hogy az szükséges és lehető is volna városunkban (hol P. F. ur szerint 16. hírlap olvastatik, és így olvasni vágyók szép számmal vagya-nak) ha főbbeinek magas gözkörűkből leszállni 's olvasni vágyó és szellemi élde-let után sohajtó lakosink közzé le akarnának ereszkedni — kétségbe nem hozha-tó. Igaz, hogy most is áldott emlékezetben álló, hajdan jó tanítónknak Péczely József urnak (ki iránt hálámat én is mint tanítványa nyilvánítani édes köteles-ségemnek tartom) munkáját hálás tanítványi számosan megszerezték, de hogy egyébiránt népünk milly fokán áll a' szellemi haladásnak 's arra miként ösztönöz-tetett, hogy hoszasz ne legyen, szolgáljon bizonyosságul az, hogy lakosink kö-zül a' himlőoltás jétékonyságáról igen sokan nem levén meggyőződve, azért azt elhanyagolván 1840ik év nov. hótól kezdve, f. év martziusaig 143 gyermek him-lőben holt el, 's végre az, hogy a' Mezei naptár áruslása városunkban azért nem fogadattott el, mert népünk' nagy része, olly drága és ollyatén kalendáriumot, mellyben időjárás nines, nem szokott venni. — A' nép erkölcsi jó állása bizonyos-ságul P. F. ur ezt mondja: *Varnegyeli tömlőcsükkben közlünk (hány közül??) aránylag évenként igen kevesen vitetnek, jelenleg baránylopásért (30 darab juh' elorzása csak baránylopás??) csak kétő üt benne.* „Hogy Túrrol kevesen vitet-nek Egerbe, koránsem annyira a' nép' erkölcsi jó állását, mint a' hanyag fölgye-lési rendszert 's azt tanusítja, hogy gyakran módottalal a' bűnös, ha szinte ki-tudatik is, a' büntetés' elkerülésére. Sorozhatnék elő számtalan esetet, nevez-hetnék jobbadán lopásból élő egyedeket, annak megmutatására, miként Túron a' ház- és éléskamra-felverés, kirablás, minden jószágtolvajlás, mind városon, mind mezőn melly igen elharapodott! de legyen elég sok közül két közelebbi esetet em-líteni. K. J-nak távollétében f. jul. 13ika éjjelű cselédjei a' ház előtt hálván, a' rab-lók létrán a' háztetőre, onnan a' kéményen a' szobába hatoltak, 's minden vihető elrablottak, a' megkárosult haza érkezvén, elkeseredtében jósló cigány aszszony-ért küld, és a' bűbáj által P. J. tolvajnak nyilvánítatik. B. A. lakosunknak szinte e' napokban a' városház' és épen a' torony' töszomszédságában (hol éjjel nappal rendes örök vigyáznak) erős készületű éléskamráját feltörvén, tetemesen meg-károsították. A' vétkesék ez ideig még nem tudatnak, és így nines kit Egerbe vinni: de hát azért ezeket meg nem törtéteknek tartjuk? Ez a' károsultaknak keserű vi-gasztalás 's csekély kárpótlás. Hát a' napi minden levő vérengzéseket 's borzasztó káromlásokat emlísem é? mellyek többnyire minden büntetés nélkül követetnek el. Előljáráink miként kezeli polgári ügyeinket, városi egyéb dolgainkat 's gaz-dálkodásunkat? erről mint igen érdekes tárgyról különösen fogok értekezni. Most annak bővebb bizonyosságul, hogy Túron régi és káros rendszer uralkodik és az az

*) 1) Hídik Grammatica-iskola 1) A heidelbergai kate LXV - XCIV. kérdéseiből. 2) Cornelius Neposból, az Aristides, Thrasylulus, és Alcibiades életrajzaik nemzeti nyelvre fordításából, a' jelesb helyeket könyv nélkül betanulva. 3) A' latin nyelv' syntaxisából. 4) Kis Ázsia ó geographiájából. 5) Rövid physica geographiából. 6) Stylus írásból. 7) A' számvetés egyes, és öszszetett neveiből, szápirás és éneklés mesterségéből. Hídik Grammatica-iskola 1) A' Vallás tudományából jelesen a' heidelbergai kate LXV - LXXX. kérdéseiből. 2) Magyarország reformáltatása rövid törtérel-jéből. 3) Cornelius Neposból, Aristides életrajza, 's Alcibiades két első fejezete ma-gyar nyelvre fordításából némely helyeket könyv nélkül betanulva. és IXdik Decu-ria 4 colloquiumból. 4) A' nevek syntaxisából. 5) Görögország ó geographiájából. 6) Stylus írásból. 7) Számvetés, éneklés 's más mesterségéből B. G.

előbbelőlől is a' sok közül. Ma közöl évenként v ezretelharácsol-tiszta keblü lakoz-hezen bírhatni) kettő elmarasztal-nácsban ül, kil- alatt fizetésre szo-ge hozomány'a 's talán szájoktó sz-játszani. Ezen ló az adókezelésben helyesletett, d- egy a' legérzéken-gos elosztatása 's Teljességgel nem se tisztán az éven- okozza hogy eze- másokat sokszor-lyeken azok, kik- gazdák egy időbe katonatartásra sz- magokat attól ten- közöl választatn- keserves terhelte- több lakos' és te- fogadattott?? ép- az e' részben pan- vagy „menjen ke- — ott én képzeli- öltözetet illeti, n- sokkal előbbi, é- olly kelmekből ké- ség' lakosin is lát- kat hátra. Hogy- szerzése egész va- és erkölcsromlás- bírnak, 'ez az ő- bérlésinek gyüm- F. ur azt tulajdon- sunk roszlábón á- te miatt, eladato- delem! egyházu- dékkel lett öszsz- házunk' teteje, n- kasztatott ugyan- sanként adja ki a' hol ezt tenni nem- szü öszszefolyás- mutatja, az hogy- zönség termései- verembeni elrom- egyszázad katoná- ni. — Közönség- adósság nyomja- zi egyik másik jó- rinton, azt követé- és pedig akkor m- meg nem szolgál- zelő adnak öszsz- dolkodásuk tárgy- mert hol a' legsün- sek nem orvosolt- dedovó intézet fö- tetlen közszüksé- létre hozását rem- tezik, mi fölötte- sze időre is kecs- teli vermetek, s- lásra ragadó gul- kezőket boszszús- szokott szólásto- meszse járók. — következett takar- nyira megfosztot- számos év után- megmutattam, l- tolóji, ez által a' tém, újjal kimuta- tással a' közjó el- 23dik 1841. Bá- NKálló: M- 21 's 22kén ta- évi tavaszutó 7- a' tisztújítási k- megyei küldött- érintett tisztúj- tását tanusít, a- nemesi pénztár- lyok, 's megyén- sőbbek közzé s- 's felfogni tanu- eseményei jöv- korunkat nem b- alispánjai, a' n- nézetéből, alisp- kók, ugy szint- ha megyénk tö-

előbbségtől is a nép romlásával pártoltatik, két igen fontos tárgyát emelek ki a sok közül. Már huzamos évek óta iszonyú kárával éri a nép, miként a gazdák közül évenként választott, és 30—40 ezer t. keleti adószedők közül sokan több ezretelharásolnak (vagynak ugyan tiszta kezű adószedők is, de egyéren, mert tiszta keblű lakosokat, kik a gyanút is örömet kívánják kikerülni, arra föltételesen bírhatni). Jelenleg többen vagynak, kik egyenként több ezretel tartoznak, kettő elmarasztalva, de az ítélet vegre nem hajtván, van egy adószedőnk, és ez a tanácsban ül, kihát ezer ftban bukott meg, és ez, ez ideig még csak tel sincs 5 év alatt fizetésre szólítva, sőt e' hülden adószedő előre mosolyog, miként fogja felesége hozományát színe alatt a' meglopott népet 's e' közt több özvegyet és arvat, kik talán százjoktól szakasztották azt el, mit adóban fizettek, annak megvételében kiájtásani. Ezen legkarosb rendszer ellen felszólalnak a' lakosok kerven a' tanácsot az adókezelésben egy visszaélés ellen biztosító rendszer' behozatalára, kérelmek helyeseltetett, de nem teljesített. — A' katonatartás, kivált mint Túron történi, egy a' legérzékenyebb terhek közül, azt lehetne azért hinni, hogy ennek aránylagos elosztása 's részrehajlatlan viselésében öszpontosul előjáróink' gondossága. Teljességgel nem! erre senkinek semmi felügyelése, ezen teher felosztása, kezelése tisztán az évenként választatni szokott tapasztalatlan kisbírákra van hagyva. Ez okozza hogy ezek tetszésük szerint oldoznak fel sokat ezen teher alól 's terhelnek másokat sokszorosan. Innen van hogy Túron két ezren felül vesz el napszám, melylyeken azok, kik tartozának katonát nem tartanak. Innen van hogy nemelly földes gazdák egy időben 3 katonát is kötelezletnek élelmezni, sőt hogy hazas zseléire is katonatartásra szorítatnak akkor, midőn a' legtöbb földel bírók mentesekké tudják magokat attól tenni. Sőt azon város' eselédjei, kik évenként a' földes gazdák' fiait közül választatnak — a' mi hallatlan! két évre teszik magokat több lakostársaik' keserves terhelhetőségükkel szabadokká. Ezen égrekiáltó visszaélés ellen felszólalt több lakos' és tervet adtak be meggátlására, mely helyesnek ismértetett, tehát elis fogadtatott? épen nem, a' lakosok kigúnyoltattak 's a' teher sokon súlyosbult 's az e' részben panaszkodók vagy azzal utasítottak el: „azon segíteni nem lehet" vagy „menjen kend kisbíró uramhoz." — Hol e' két fontos teherre semmi ügyelet, — ott én képzelnem tudok kellő rendet, még kevésbbé haladást. Mi továbbá azon öltözetet illeti, melyben P. F. ur a' túri népet egy pár (év) tized előtt járatta, az sokkal előbbi, és nemcsak túri hanem az alföldi köznépek általános öltözete volt, olly kelmékből készült ruhákat, minők Túron láthatók, a' tiszta-zugi bármely helység' lakosin is láthatunk most már; nem hagyjuk tehát e' részben sem a' tiszta-zugiatok hátra. Hogy sokan a' túri nők közül olly öltözetre vágyanak, melynek megszerzése egész vagyonjokat kimeríti, ez nem előhaladást, hanem fényüzei vágyat és erkölcsromlást tanúsít. Hogy nemelly lakosink többek felett kitunó vagyonnal bírnak, ez az ő magányos nagyobb szorgalmoknak, és távolabbi pusztai földek' bérlésinek gyümölése — ezt koránsem feltételezi a' felügyelet, melynek látszik P. F. ur azt tulajdonítani akarni. — De hogy mind egyházi mind városi közzgazdálkodásunk rosszabon áll, mutatja az: hogy egyházunk' jó jövedelmű malma pénz nem léte miatt, eladatott, — és noha sok ezren fizetik Túron a' párbért — és ez szép jövedelem! egyházunknak egy fillérje sincs — és ez okozta a' 4 pit. miatt az egyházi vidékkel lett öszszeütközést — sőt adósság terhelte egyházi pénztárunkat, holott egyházunk' teteje, müértök bizonyossága szerint mindennap bedulással fenyeget, elszakasztott ugyan egy jó darab legelő barmaink' szájától és felszántatott, hogy ez lassanként adja ki a' kívánt summát, de ez lassan gyul kivált városunk másik részén, hol ezt tenni nem lehet. — Hát ha a' korhadó fák nem várják a' 20ezer forintnak hosszú öszszefolyását? mire jutunk!? Városi közzgazdálkodásunk, hogy rosszszul megy, mutatja, az hogy M. túr városa nem képes egy magtárt építeni melybe évenként a' község termékét tegye a' harácsolás és romlás elől, hogy ne kellene a' sok élelnek verembeni elromlását és semmivé lételet' hallani. — Nem tudjuk a' nálunk tanuló század katonaság élelmezésére más helységek' hozott segedelmezést hová tenni. — Községünk' a' helyett, hogy megkíméltökeje volna, mint volt az előtt, adósság nyomja. — És ezen szomorú állásunkban is az adó egy részét felkölesönzi egyik másik jó uram, — és P. F. ur is háza telkét megvevén a' községtől 1500 forintot, azt követeli, hogy ezen özvegy részeken az ő évi fizetéséből rovassék le, és pedig akkor midőn neki majd nem lesz pénzre szüksége. — Hát szabad neki még meg nem szolgált fizetését előre kiadni, és kivenni? azon pénzből, melyet adófizetők adnak özsze! Hogy az előjárók egy takarékos magtár fölállítását komoly gondolkodásuk tárgyává tették volna, csak P. F. urtól halljuk először; de nem hihetjük, mert hol a' legsürgetőbb szükségek elhanyagoltatnak, legnyomasztóbb visszaélések nem orvosoltatnak; — ott illyesmit hinni lehetetlen. — Egy Túron állítandó kisdedovó intézet fölállítását nálunk a' lehetetlenséggel határos, — mert hol a' kerülhetetlen közzszükségek kamatár felkölesönzött pénzzel teljesítetnek, ott illyes intézet létre hozását reményleni sem lehet, és midőn illyen intézet már több helységben létezik, mi fölülte messze vagyunk attól, hogy annak üdvös jótékonyosságával messze időre is kecsgethetnők magunkat. — Azon sorait P. F. urnak, melyekben teli veremek, sok ezere szaporított bírkákat, több ménest 's idegeneket bámúlásra ragadó gulyákat, csordákat létezni említ, mint az igazsággal mérően ellenkezőket bosszúsággal kellene olvasnunk, ha nem tudnók, hogy ezek csak megszokott szólásformák némelly uraiméknak, de fájdalom! az igazságtól nagyon messze járók. — Ki nem tudja? hogy az 1836iki rendkívüli szarasság 's az ebből következett takarmány-szükség az egész alföldet, azok közt Túrt is jóságától anynyira megfosztotta, hogy azt, ha más körülmények nem akadályoztatnák is, igen számos év után sem pótolhatja vissza. Azt hiszem a' fentebbiekben eléggé megmutattam, hogy Túron régi káros rendszer uralkodik, és hogy kik annak pártolói, ez által a' közzjónak csak ellenei és ártalmas emberek. És midőn ezt teljesítem, újjal kimutatám: kinek függessze nyakába P. F. ur 's ely-rokoni méltó megvétessél a' közzjó ellene 's ártalmas ember' gyalázatos nevezetét. — Mező-Túron július 23dik 1841. Báthori Gábor s. k.

NKálló: Megyénk köztisztelendő főkörmányzója elnöklete alatt f. nyárhó 21 's 22kén tartatott közgyűlésen, az 1838iki tisztújítást megelőző, ugyanazon évi tavaszutó 7kén 's folytatva tartatott közgyűlés alkalmakor már eleve, egy a' tisztújítási kihágásokat korlátozandó rendszabályok kidolgozására rendelt megyei küldöttség jelentése nyomán alkotott rendszabályok, miután a' fenérintett tisztújítás békés 's zavartalan folyama azok célszerűleg üdvös hatását tanúsítá, általánosan megállapították, és nagyobb nyilvánosság végett nemesi pénztárunk költségén kinyomatásuk elhatározatott. Azon rendszabályok, 's megyénk lelkelete, — mely nemzetünk alkotmányos rendszerébe az elsőbbségek közé sorozott ünnepélyes ősi joggyakorlat nagyszerűségét ösmerni 's felfogni tanulta, biztosan engedi reménylenünk, hogy a' mult kor szomorú eseményei jövő nyárutó (august.) 5ére tüzőtt tisztújításunk alkalmakor haladó korunkat nem bélyegzendik. Az érintett tisztújítás idejéről a' szomszéd megyék alispánjai, a' megyéjékbeli 's megyénkben is birtokosak tudomására juttatása nézetéből, alispáni uton értesítettetni rendeltettek. A' megyénk kebelén kívül lakók, ugy szintén a' hajdu kerületi 's Debreczen városbeli nemesek, kivévén ha megyénk törvényhatósága alá tartozó helyeken birtokosak, avagy bírának

közé soroztatvák, a' tisztújításban tetteles résztvevőtől kizáratnak, az 1840 évi országgyűlési költségek kivételével kulesaul szolgált öszszeírás, annak meg tudására: kik bírának választási joggal? adatul vételvéin fel, az abba iktatottak neveik betűrendszerinti öszszeszedése küldöttségre bízott, az említett öszszeírásból kimaradtak pedig, de választási jogot igényelhetők, szükséges bizonyítványokkal ezen igényöknek a' küldöttség előtti igazolására utasították. A' nm. h. tanácsnak megyenkben, a' négy adóhajtó biztosi hivatal eltörlése mellett, négy szolgabírói hivatalnak eskütt-nélküli felállítását megengedő intévénye, bár hosszabb, de mégis békes tanácskozásra szolgált anyagul. Ugyanis E. M. főszolgabíró, a' szolgabírói hivatalnak az esküttel szoros kapcsolatban állása miatt, de a' törvény lelkeből is, mely az ujonnan alkotandó szolgabírói hivatal, a' jelenleg 's eddig létezettekével egyenlő hatósággal ruházta fel, indulva ki, egyik hivatalnak a' másik nélküli fenállását képtelennek látván, a' H. tanácsnak, az eskütti hivatal felállítására iránti megkeresését indítványozá, az e' tárgyban felsőbbi intézkedésig tiszteletbeliek alkalmazását javasolván. B. S. t. b. a' rendes eskütti hivatal alakításáig a' szbirói hivatalhoz állandóul alkalmazandó tiszteletbeli esküttet, mint állandó bírósizék tagját tekintvén, minthogy a' megyei rendes bírák választása, a' megyék jogai közé tartozik, az indítványzott tiszteletbeli esküttnek, a' megye közönsége általi választatását kívánta. Főispán ő exc. ezen indítványra, mint a' tiszteletbeli hivatalbeliek kinevezéséből gyakorlott jog körébe vágóra figyelmeztetvén a' Rdeket, Z. M. t. b. S. bírónak előadását ugy kívánta módosíttatni, hogy a' főispán által kinevezendő tiszteletbeli esküttnek közzül, egy mint állandóul a' szolgabírói hivattal munkálkodandó a' Rdek által választassék. B. S. t. b. nyilványítván, hogy neki ő exc. jogai körébe indítványával vágni sem szándoka, sem akarata nem volt, annyival inkább, mivel erős hiedelme, hogy miglen megyénk ő exc. mint főkörmányzóját tiszteletbeli szerencsés, ezen hivatal olly egyedre, ki viselésére alkalmatlan, vagy a' megye bizalmára méltatlan, ruházhatni nem fogna; de aggodalmát azon gondolat, hogy a' rendszerinti eskütti hivatal felállításáig megyénknek más körmányzója is lehetne, idézi létre, egyébiránt Z. M. azon indítványát, hogy a' rendszerinti eskütti hivatalnak a' H. tanács általi felállításáig a' sz. bírói hivattal állandóan munkálkodandó tiszteletbeli esküttnek, a' főispán által kinevezendő tiszt. esküttnek közzül közgyűlésileg választassanak, elfogadta, 's ez határozattá is lön. D. K. megyei bátorsági biztosi hivatala körén tul hágó tette miatt hivatalától, mint annak viselésére alkalmatlan, elmozdított. Az 1840iki országgyűlési költségek beszédésének siettetése a' sz. bíráknak köteleességül tétetvén, ezen megyére a' nemzeti színházat illető országos ajánlatból háruló mennyiségnek, — minden más kiadás fedezése mellözésével — leendő kifizetésére a' házi pénztárunk, ki a' nemesi pénztárt is kezeli, utasított. A' közelebbi országgyűlésen ajánlott katonákból megyénkre kivett 656 ujoncz járásokon következő számmal 's móddal soroztatott be: Nádudvari járásból önkéntes 83, fizetéses 30: sorsot huzott 24; dadai járásból önkéntes 211, fizetéses 9. sorsot huzott 23. Kis-Várdai járásból önkéntes 8; fizetéses 85, sorsot huzott 18. bátori járásból önkéntes 57, fizetéses 7. sorsot huzott 42; a' zsidóság részéről fizetéses 22, besorozatlan maradt részint sorshuzás előli elszőkés, részint más akadályok miatt a' zsidóság által még kiállítandó 3 ujonczczal együtt 45. Azonban az ujonczok besorozására kirendelték jelentése után nem állított é ki a' még hiányzott 45 ujoncz? arról tudományt nem szerezhettem K. K.

(Időszaki értesítés a' kisdedovó oktatókat képező intézetről Tolnán.) Mig intézetünk növendék- kisdedovóji, most csak számszerint hat, hivatási célok felé sikeres iparral 's dicséretes elszántsággal haladnak, mig azon eszközöket, melyekkel idővel ittott a' hon parlagán mint elemi nevelőknek óniok, irtaniok, fejteniok 's gyarapítniok kell és lehet, elméletileg és gyakorlatilag szorgalmasan öszszeszereszettek, mig a' mennyei néptanító példáját szerint, hogy valaki okszerűleg taníthasson, előbb cselekednie kell, a' gyermekek iránti szeretetben, békétüresben, rendben, pontosságban 's tisztelőkölesü józan életben a' nemzeti érzet vezérszillagánál próbálják 's gyakorolgtatják erejüket: addig másfelől ama' mind anyagi, mind szellemi haladásunk bökkendőiről fel-felrivó igazságnál fogva, hogy — miután nemzetünk csupán ugy és akkor lehet nagy, ha emelkedettségének szellemi javak szolgálnak alapul, 's miután az anyagi jóllét és kor kívánta üdvös javítások 's engedélyek kelölő 's illő élvezésire csakugyan lassankint készíteni és képesíteni kell a' keletlen tömeget, valamint czélra igazítani az ébredő rész erejét, vágyait, tehetségét — nemzeti irányu népnevelésünk, 's ennek eleme a' kisdedovás csakugyan nemcsak a' szív, hanem az ész szava szerint leginkább igen is korszerű sőt szükséges huzás nemzeti éltünk shaktábláján; a' legörvendetesb hírek, mint buzditó hangok szárnyalnak zsenge intézetünk csendes, igénytelen 's önerejével fokonként növekedő magánya felé. Ugyanis a' budai izraelita közönség előljárósága tudakozódék mult majusban a' felöl: vajjon, ha kívántatnék, kaphat-e intézetünk'ből alkalmassá képezett kisdedovót 's részünkről igannel megnyugtató választ nyere. Nem sokára Pest-józsefvárosi intézet számára, melyet a' kisdedovó-intézeteket Magyarországon terjesztő egyesület, mint a' tolnai példányintézet mintájára alakulandót keblébe is fogadott, 's mely még e' hónapban megnyílik, kívántaték intézetünk'ből 's alkalmaztatik is kisdedovó. A' zsidói elemke is (báró Wesselényi Miklós alapítványa) nyíló félben van, hova szinte intézetünk alkalmazand keblében képezett egyedet. Sok szép 's reményteljes hallik Abony, Érsékujvár és B. Gyarmatról is. Nem kevésbbé érdekes, mint örvendetes, azt is jelenthetnie alulírtnak, hogy Aradmegyében keblezett Világosvár is földesurasága cselekvő kegyéből, hazafiságából 's nemzeti érdekek iránti meleg részvételéből legföljebb jövő tavasszal, mikorra t. i. az ott megkívántató oláh nyelvben jártas egyedet képezhet intézetünk, elemkében látja aprócška sarjadékát, mely még most szegény föld- és kézművesnek valóságos aggasztó házi lom, ovatni, fejteni, rendre, tisztaságra, pol-

gári kötelességekre ébresztetni, szoktattatni 's az életre előkészíttetni. Mellyek sikeréről ehhez hasonló, a' részvételles hazának örömmel számoló értesítések fogják a' történéndöket időszakonként elmondani. Adjon Isten sok elmondani-valót! Kelt Tolnán 1844 július 6kán. Wargha István a' kisdodovokat képező intézet igazgatója. —

Szathmárból. Jul. 22kén boldogabb életre szenderült Lázár János kanonok, és sz. k. Szathmár-németi város plebauosa férfi korának virágzó szakában, életének 43 évében; midőn t. i. a' bártfai ásványosviz gyógyforrásához hosszú máj-sorvadály következtében már több év óta csak pislogó szövétnekét. Az elhunytat jellemző tulajdonokhoz tartoztak: kitünő szerénység, szelidség, emberiség-iránti vallásos forró szeretet, alapos tudomány, és szakadatlan munkásság, mellyekkel közszeret 's tiszteletet nyert vala minden rendű kortársainál. A' szathmári egyházmegye közérdekeire eredsénydus munkássággal hatott, mint több éven keresztül püspöki titkár és szentszéki jegyző, melly állásában részt vett m. Hám János püspök ur ezen megyét újjá teremtő magas terveiben; a' püspöki lyceumban pedig, mint a' magyar nyelv, mennyiség- és mértan tanítója főleg nemzeti nyelvünk mellett meleg hazafisággal buzgott. *) Kitünőbb egyházi munkálkodását a' bétkéi lelkészet, 's erdői alesperesség fejezték be, mert kanonokságra emeltetése, mint jutalmaztatásának ideje óta szellemi készségeit testének gyöngékedése gyakran akadályozá. Hőkeblü számos barátinak, buzgó tisztelőinek, hálás tanítványinak 's jótékonyasága által gyámoltott szegények sereginek meleg könyűi kísérék őt a' sötét sírba, nyugodják örök békében 's áldva legyen minden legkisebbike halandó részinek! F. év alatt a' szathmári egyházmegye több jeles tagját veszté el, ugyanis alig költözött által tőlő 18án Filler Mihály az egyházi jog, és történetek 26 éves tanítója örök nyugalom és jutalomra életének 61kében, azonnal ugyanazon hó 28án végzé Kotró Pál ugcasai főesperes és tiszta-ujlaki lelkész 23 éven keresztül folytatott tanítói 's öt éves lelkészi pályáját. Egyike volt ez üdvözült azon lelkes pesti papnövendékeknek, kik a' közhasznú ismértek tára Hük kötetének 236ik lapja szerint Berzsenyi Dániel versei kiadásában részvényesek valának, mellynek jövedelméből származott haszon a' magy. tudom. Akad. pénz-tára gyarapítására szánt magpénzek közt tökéltve gyümölcsöz.

(Ipar- 's tössérügy.) A' bécs-győri vasuton naponként növekszik a' közlekedés; jul. 18kán 12ezer pfton felül vettek be. Feszülten várják azon napot, mellyen az igazgatóság ezen vasut egy hónapos létének eredsényit, mellyet 100ezer pfta tesznek, tudatandja a' közönséggel. — Az előbbi iparügyi közlemények kiegészítésire jelentjük, hogy tulajdonkép nem a' bank (mellynek az szabályival ellenkeznek) hanem a' status hagyott jóvá 5millió ftnyi előlegezést a' vasutrésvényekre, 's az új kölcsönszerződők e' hijányt annak rovására előlegezik. — A' Geymüller ház feje Bécsből nem távozott el.

Spanyolország.

(Uj zavar Barcelonában. Az alhucemasi zendülők folyvást makacsoknak.) Barcelonában jul. 7ikén komoly zavargás történt; közelebbi adatok azonban még nem érkeztek a' fővárosba, hol csupán annyit tudnak, hogy a' határőrség éber figyelme daczára is a' viládrani hegységben carlospárti fegyveres csapat mutatkozott, melly némi oka látszik lenni a' barcelonai zavargásnak. A' kormány katonasága üldözöbe vette már azon rabló csapatot. — Az alhucemasi zendülők újabb is határozottan oda nyilatkoztak, hogy csak azon egy föltét alatt készek hódolni, ha kiesapogásuk föltétlenül megbocsáttatik. A' kormány e' szerint kénytelen lesz erőszakhoz nyulni. —

Anglia

(Választási adatok. Veszélyes népszámítás. Elegy) London, jul. 17ikén „A' választási eredsény állapotja ma este: 282 whig, 364 tory, többség tehát most 82. Még 12 választás van hátra, mellyek közül legalább 9 a' whigek részire fog nyilatkozni, 's így a' toryk összes többsége mintegy 75—78 leend. Morpeth l. Dublinba utazott, némi ügyeit elintézendő; legközelebb 4 irlandi megye kérte őt, hogy szerencsésítse őket képviselőségök elfogadására, de Morpeth legőbb hálanyilatkozatokkal mellözte el e' megtiszteltetéseket, 's nem akar többé az alsóházba lépni. — Bathi lapok szerint a' most rendelt népszámítás igen nagy ijedemet szült azon divatleheió városban. Több hölgy, ki már az ármányos 30 évet meghaladta, szárazföldre menekült e' szörnyű népszámítás elől. Egy agglégény igen elmésen kerülé el születésnapja kitudatását, azon éjjelt t. i. mellyben a' lakosokat a' házakban összeszámították, bérkocsin tölté. Csodálatos tény azonban, miszerint a' hajadonok 1834 óta, midőn t. i. az utolsó öszszeírás történt, egyetlen egy évvel sem idősültek. — Green hires léghajós jul. 12ikén ismét légtutazást tőn; 's vele együtt neje és 5 kíváncsi ur is magosba emelkedék „Nassau“ léghajóban, melly 7ezer lábnyi magosra emelkedett és kent megyei Dartford helység előtt szállott le. — Jones az anyira ismét kéményseprő fia már kiállotta börtönét, 's most ismét a' kir. lakpalota körül ólalkodik; a' rendőrség azonban olly nagy figyelemre méltatja már őt, hogy nehezen sikerülend neki ujonnan a' palota belsejébe lopózkodni. — Wilkie hires föltész emlékre szobrot szándék emelni, melly czélra Peel elnöksége alatt egyesület alakult. — A' „Sun“ vészszózatot közölvén a' kretai keresztényektől a' művelt Europa minden nemzeteihez 's kormányihoz, buzdításul ezeket mondja: „Biztosan reményljük, miszerint azon segély, miben derék honfőltársink a' kretaiakat részesíteni fogják, eltörlendi Görögország emlékezetéből azon szomorú eseményt, melly az angol névvel a' honfőltársak lovagi pargioták megsemmisültét kapcsolja öszsze. Politikai tekintetek 's viszonyok gátolhatják ugyan kormányunkat Kreta segélyire idő alatt fegyvert ragadni; de a' britt tisztviselők sorában, istennek hála, nem látunk már több-

bé 2ik Maitland Tamást, ki hazája nevét szabadsággylökölással merné vagy akarná beszennyezni. Ha azonban mégis olly ebensége találkoznak a' szabadságnak és candiotáknak, akár a' földközi tengeren, akár Görögország határi között, vagy Konstantinápolyban, mi, bármi magas legyen is rangja, mindenkor nyíltan a' britt nemzet érdemlett és sujtó megvetésének fogjuk nevét átadni, hogy mindenki ujjal mutathasson reá, és örizkedhessék ragályos közelségétől, melly minden böcsületes emberben csak undort gerjeszthet.“ —

Franciaország.

(Toulouseba számos katonaság küldetett. Elegy.) Paris, julius 19ikén: „Duval kormánytanácsos, mint rendkívüli biztos, már Toulouseba érkezett; jelentése azonban csak néhány nap mulva érkezhetik Parisba. A' kormány mintegy 15ezer főnyi katonaságot indita Toulouseba, melly a' polgárságnál fog beszállásztatni. A' nyugalmat azonban Mahul eltávozta óta Toulouseban semmi nem háborítá; egyébiránt a' zendülést leginkább a' helyhatóságnak tulajdoníthatni, mellynek tulnyomó része olly emberekből áll, kik az elküldetett kir. családhoz szítnak, és mindenben meghiusítani iparkodnak a' kormány határozatit, hogy minduntalan zavarba ejthessék. Mahul már Parisba érkezett, 's a' kormánytól igen rosz fogadtatásra talált. — Elsassban a' katonai vizsgálatot rendkívüli szigorral kezelik. A' hadministerség legujabb parancsa minden szabadság-adást megszüntet a' katonaságnál, 's az eddig elbocsáttatottakat is haladék nélkül zászlók alá szólitja. A' helyettesítések olly mértéken tul divatoznak itt is, hogy az idei ujonczok két harmada csupa helyettesekből áll, kik egyenkint 2000 frankkal fizettetik magokat, mi azt mutatja, hogy a' hős francia nemzet is irtózni kezd az egyenruha-viseléstül. — A' toulousei zavargásnál annyira elpusztíták az ártatlan lámpákat, hogy most ablakit kénytelen a' lakosság esténként kivilágítani. — Boulogneban több hét előtt Lillycraps nevű angolt fogtak el, mivel új szerkezetű pokolerömvét találtak nála. A' vádlott azt állította, hogy ezen találmányát a' francia kormányának szándék ozék eladni, és körülményes vizsgálatok után ez állítás valósága csakugyan be is bizonyult, azért a' törvényszék az elfogottat szabadon bocsáttatá. — „Charles“ hajóru, mit kalózkok kezébe jutottnak hittek, most már körülményesb tudósítások érkeztek. A' legénység ugyanis önként hagyta el a' hajót, mert a' viz annyira emelkedék már benne, hogy nyilvános életveszély nélkül nem is leheté tovább rajta maradni. Julius 4ikén hagyák el a' hajót az utazók, 's a' legénység még 10ikeig vesztegtele rajta; akkor azonban 5 lábnyi magosra duzzadt már fődözete alatt a' víz, 's a' legénység is más hajóra menekült. Egyébiránt a' mexicói öbölben több hajó mindeddig siker nélkül nyomozá azon kalózt, kit némelly hajók azon vidéken látni állítottak. — Cabrera julius 12ikén Marsceilleből, hol néhány napig tartózkodék, Lyonba utazott.“ —

Külföldi elegyhír.

Egy isméretes és nagyessü orvos befogatása azinquisitio által Romában nagy figyelmet gerjeszt, annyival inkább mivel nem emlékeznek rá, hogy polgár ezen vérszék elibe állítottat volna. Mondják, hogy az orvos vad 's nyers kifejezési által sok botrányt okozott. — A' bajor király megengedte, hogy országában pénzt gyűjthessenek egy londoni kath. templom számára 's maga az adakozást 1000 fttal kezdete meg a' kormányi pénztárból. A' földönfutók-ká lett spanyol papok számára szinte megengedi a' bajor király a' segedelemgyűjtést és a' kormányi pénztárból maga szinte 1000 fttal nyitotta meg azt. — Rodiczky ausztriai vezérőrnagy jul. 5kén érkezett meg Ulmba a' vári munkálatokat megvizsgáló. — Hir szerint Görögországban Konduriottis elnöksége alatt új ministerség alakult, Maurokordatos pedig angol szellemben csinált tervével megbukott. — Piscatory, ki mint mondják, csak a' hátralevő adósság egy része fölvételeért küldetett Athenébe, be szándékozik a' görög földet utazni, kivüle Athenében van Buchon történetíró is Voutier ezr. a' görögök régi barátja, és de la Borde gr. Lajos Fülöp segédje. Beszélék azt is, hogy Lasusse hajóvezér hajócsapatját a' hydrai hegyekről már látták. — M' Leod ügye jun. 14kén került a' washingtoni tanács elibe 's Preston és Burton igen is aláza-tosnak találák azon hangot, mellyen a' kormány Angliával beszél. Arbutnot és Ambrister példáját hozák föl, kik Jackson táb. parancsára felakasztattak, mivel az indiánokat gyilkolásra tüzelgették, de ezt nem hasonlíthatni M' Leod dolgához. A' hosszú vitakozásnak más eredsénye nem lett, mint hogy a' dollog választmány elibe utasított. — A' schweizi elnök megnyitó, beszéde békés 's mérséklett jelleme által kellemes hatást tett mind a' diplomatai karra, mind a' megyei követekre. — A' m. frankfurti törvényhozó gyűlés rendkívüli ülésében, hogy „a' veszedelmes lotto és kártyajátékoknak eleit vegye, és a' csapást egyesek és családoktul elfordítsa“ az illető törvény erejét a' városon kívül 12 órányi körültre terjesztették ki. — Utazók beszélése szerint Rusz-szia majd egészen fölfüggesztette hadi munkálkodását a' cserkeszek ellen, mivel sergét a' Törökországban nem sokára bekövetkező fordulatra kell készen tartania. — Berlinben nagy érdekléssel viseltetnek a' rajnai közgyűlés iránt, különösen feszült figyelemmel várják az angol kereskedési szerződés feletti vitakozást. — A' kaukazon-tuli moszka birtokban a' polgári és katonai hatalom különválasztása végrehajtatott és az orosz igazgatási rendszer létesítetett. — Bunsen porosz tanácsos londoni útja a' keleti keresztények ügyét illeti 's úgy látszik egész Európában viszhangra fog találni a' keleti keresztények felszabadíttatása. — A' török adókiivetés azon népszámláláson alapszik, mellyet Rezsid b. nagy csendesesen egész pontossággal tétetett, 's mint a' ministerek mondják, a' kormány igen is jól tudja a' törökök és gjaurok számát. — Az új fermában legfontosabb azon engedély, miszerint Egyiptus lakosainak viszonyai különbözök a' török birodalom többi lakosaiétul 's a' basa e' szerint rendezheti kormányát. Ez által zsarnoki hatalma visszaadatik Alinak (Times). Athenében 15 ezer drakhma, Syrában 10 ezer dr., Marsceilleben pedig 80ezer frank gyűjtetett a' kretaiak számára. —

*) Bold. Kovács Flórián szathmári püspök tetemei fölött mondott jeles tollu magyar panegyriusza 18 7ben igen szép nyomatásban jelent meg Pesten Trattnernél felügyelésünk alatt. A' szerk.